

Mitt i metoden

Kulturvetenskapliga reflektioner

BO NILSSON &
ANNA SOFIA LUNGGREN (RED)

Institutionen för kultur-
och medievetenskaper
Umeå universitet

Mitt i metoden

Kulturvetenskapliga reflektioner

BO NILSSON & ANNA SOFIA LUNDGREN (RED)

Institutionen för kultur- och medievvetenskaper

Umeå universitet
SE-901 87 Umeå, Sverige

© 2012 Författarna och Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.

ISBN: 978-91-7459-509-3

Omslagsfoto: David Lundmark

Tryck: Print & Media, Umeå universitet. 2012/O4182.

Tryckt med bidrag från Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet.

Mitt i metoden

Kulturvetenskapliga reflektioner

Innehåll

<i>Inledning</i> ANNA SOFIA LUNDGREN & BO NILSSON.....	7
<i>Det finns fler än ett sätt att skala en lök</i> Om litteraturvetenskaplig metod, skrivande och glädje TAMARA ANDERSSON.....	17
<i>Ge mig ett kök och du ska få tillbaks en avhandling!</i> Informella utrymmens metodologiska betydelse vid etnografiska studier av arbetsplatser ROBERT BHATT.....	27
<i>En prinsessa på ärten till metod</i> ANN ENSTRÖM.....	37
<i>"Lita på snöbollsmetoden"</i> Värdet av att släppa kontrollen JENS LINDBERG.....	49
<i>Ett misslyckat försök?</i> Tolkningar av en annans upplevelser i metodutveckling MÄRIT SIMONSSON.....	59
<i>Sammanläggningsavhandling i monografisk tradition?</i> Reflektioner kring metod och etik ANGELIKA SJÖSTEDT LANDÉN.....	71
<i>Kroppens inre och yttre visar HUR</i> Autofenomenologisk etnografi i mixed martial arts MAGNUS STENIUS.....	83
<i>Åskådningsanalys och publikstudier</i> Två komplementära vägar till förståelse av receptionsfenomen PIOTR URNIAZ.....	93
<i>"You people and your quaint little categories"</i> Märkliga kategorier och den snåriga relationen mellan teori, metod och material JOSEFINE WÄLIVAARA.....	107

“*You people and your quaint little categories*”

Märkliga kategorier och den snåriga relationen mellan teori, metod och material

JOSEFINE WÄLIVAARA

Toshiko Sato: “You’re sure she had a boyfriend?”

Captain Jack Harkness: [Med ett leende] “You people and your quaint little categories”.¹

Dialogen utspelar sig i science fictiontv-serien *Torchwood* (2006-) då två av karaktärerna får syn på sin nya kollega Gwen (Eve Myles) som kysser en kvinna. Händelsen som blir betraktad genom en tv-skärm, försätter karaktärerna i en åskådarposition där de ges utrymme att analysera händelseförloppet, liknande den analysposition jag som filmvetare kan inta i relation till mitt studieobjekt. Toshiko (Naoko Mori) tycks bara kunna analysera situationen i termer av heterosexuell/homosexuell och relatera till en monogam tvåsamhetsmodell för att göra den begriplig. Jack (John Barrowman) ifrågasätter hennes uttalande och gör oss medvetna om att detta enbart är *ett* sätt att se samtidigt som han blottlägger heteronormativiteten i uttalandet (analysen). Replikväxlingen framvisar på många sätt det jag kommer att behandla i den här artikeln. Våra ”lustiga/märkliga/befängda” genus- och sexualitetskategorier kan (och måste ofta) fungera som redskap för analysen men de kan samtidigt begränsa hur vi ser på världen – speciellt om världen ifråga, som så ofta i science fiction-genren, radikalt skiljer sig från vår egen.²

I mitt avhandlingsarbete, som bland annat behandlar *Torchwood*, undersöker jag science fictionfilm och -tv-serier och genrens relation till

heteronormativitet. Jag finner mig ofta i situationer där jag brottas med problem som uppstår kring användningen av dessa kategorier, problem som jag lokaliserar i mötet mellan teori och analysmetod. För att analysera genus och sexualitet måste jag synliggöra de förhållanden som berör detta och riskerar därmed att (re)producera dessa kategorier, ett icke okänt problem inom feministisk teori. Jag har ingen ambition att "lösa" detta paradoxala problem men jag vill detta till trots ta tillfället i akt att resonera kring frågan.

Artikeln syftar till att problematisera bruket av sexualitets- och genuskategorier (i första hand genom exemplet bisexualitet) i min analys av *Torchwood* och diskutera hur de potentiellt sett kan begränsa analysen av materialet, motsäga de teoretiska utgångspunkterna och därtill (re)producera det som kritiserats. Genom att fokusera på analysmetod i två konkreta analys exempel vill jag visa hur jag, i relation till mitt avhandlingsmaterial, resonerar kring dessa frågor. Jag kommer att ägna den första delen av artikeln åt en analys av *Torchwood*, en analys som sedan får fungera som underlag för de problem jag vill diskutera genom att anlägga ett självreflexivt förhållningssätt till den egna metoden. I artikelns andra del kommer jag att göra en andra analys av *Torchwood* med utgångspunkt i de reflektioner som den första analysen frambringade. Det är dock viktigt att påpeka att *båda* analyserna kan ses som en typ av queera läsningar av serien. Båda tar sin utgångspunkt i hur några av huvudkaraktärerna blir gestaltade inom seriens narrativ i relation till heteronormativitet, det vill säga, hur karaktärgestaltningarna relaterar till upprätthållandet av eller subversivt motstånd mot heteronormativitet.

Anledningen till att jag vill problematisera stabila sexualitets- och genuskategorier som analysredskap har både att göra med mitt material, i detta fall *Torchwood*, som presenterar en alternativ världsbild där de kategoriseringar som finns tillgängliga inte nödvändigtvis sammanfaller med vår världsbild. Det har även att göra med den queerteoretiska ansatsen i mitt avhandlingsprojekt, vilken bland annat innefattar en strävan att uppluckra kategorier, speciellt i relation till sexualitet och genus: "If there is a heart to queer theory, then, it must be seen as a radical stance around sexuality and gender that denies any fixed categories and seeks to subvert any tendencies toward normality within its study" (Plummer 2005:365).

Judith Butler menar att identitetskategorier tenderar att fungera som reglerande instrument, "antingen som förtryckande strukturers normaliserande kategorier eller som samlingspunkter för en frigörelseinriktad strid mot just det förtrycket" (Butler 2005:59). Intressant att notera är hur även Butler i denna utsaga tvingas konstruera ett tillsynes dikotomt förhållande i förtryckande och frigörande. Hon säger vidare att hon ser identitetskategorier som ständiga hinder och en källa till bekymmer (Butler 2005:60).

Precis som Butler bekymrar jag mig över dessa identitetskategorier, deras användningsområden och funktioner, då de kan vara välfungerande kategorier som är behjälpliga i analysen men också redskap för att bibehålla och (re)producera heteronormativitet. Att analysera ett material utifrån premissen om ett binärt genus- och sexualitetsförhållande – vilket enligt Butler kan bli effekten av att använda identitetskategorier – bör kunna ses som (in)direkt medverkande till att vidmakthålla dessa ordningar som teorin vill motsätta sig. Det blir därför viktigt för mig att problematisera bruket av dessa kategorier och det är just det som jag vill göra i denna artikel.

Del 1: Kvinnor, män och aliens

Torchwood är en brittisk science fictionserie och en spinoff på nya *Doctor Who* (2005-). Serien utspelar sig i Cardiff och handlingen kretsar kring medlemmarna i Torchwood, ett team som arbetar för att kontrollera en "time rift" varigenom såväl aliens som tidsresenärer färdas. Vid första anblick är *Torchwood* ett ovanligt queert bidrag till en genre som beskrivits som en "overwhelmingly straight discourse" (Hollinger 1999:24). I *Torchwood* är sexualitet tillsynes flytande och stabil heterosexualitet verkar vid en första anblick frånvarande (Needham 2009:153). Protagonisterna i serien gestaltas alla som mer eller mindre bisexuella, något som flera författare tar avstamp från i sin diskussion kring serien och sexualitet (jfr Pullen 2010; Barron 2010). Genom seriens gång har alla i Torchwood-teamet såväl olikkönade som samkönade relationer, för kortare eller längre tidsrymd. Men det uppstår diskrepans mellan gestaltningen av det kvinnliga queera begäret och det manliga.

Det inledande exemplet med Gwens möte med en kvinna, eller rättare sagt, med en alien som har tagit plats i en mänsklig kvinnokropp, utspelar sig under hennes första dag i Torchwood-teamet. Alien-kvinnan som är beroende av orgasmisk energi försöker förföra och därmed döda Gwen. Men det faktum att de båda är kvinnor stoppar henne, då alien-kvinnans offer måste vara män. Det kvinnliga begäret i serien regleras här i hög grad av heteronormativa förståelseramar.

Även Toshiko möter i ett senare avsnitt en kvinna som hon inleder en relation med.³ Under avsnittets gång blir det klart för henne att kvinnan är en alien förklädd i en kvinnokropp som vill förföra Toshiko för att komma åt Torchwood. I det här fallet används en stereotyp framställning av den onda lesbiska kvinnan som med sin kropp och list försöker få det hon vill ha, och vars sexualitet bara används för att uppnå sina mål. Stereotyper kan som bekant betraktas som ett redskap för upprätthållande av heteronormativitet (Ambjörnsson 2006:75).

Vad som är slående är att de kvinnliga karaktärernas queera begär är tätt sammankopplade med aliens. Både Gwen och Toshiko blir attraherade av

kvinnor som är aliens. Detta kan beskrivas som att även om de som kvinnor representerar "det samma" så representerar de ändå, som aliens, den Andra (Sardar 2002:6). Detta kommenterar de båda på lite olika sätt. När Gwen kysser alien-kvinnan säger hon: "Okay, first contact with an alien, not quite what I expected".⁴ Toshiko säger: "So I'm shagging a woman and an alien".⁵ Här framställs den kvinnliga alien-gestalten som en symbol för det kvinnliga queera begäret med associationer till en hotfull sexualitet.

Här bör tilläggas att de queera begären verkar mer eller mindre avgränsade till dessa ögonblick. Den slumpmässiga framställningen av kvinnligt samkönat begär är inte en enskild företeelse unik för serien. Tiina Rosenberg beskriver hur "lesbiska karaktärers sexuella läggning ofta framställs som en slump", vilket också "innebär en ny form av osynlighet" (Rosenberg 2002:111). När avsnitten är slut tycks karaktärerna återgå till strikta heterosexuella begär och alien-kvinnorna – de som lockade fram det tillfälligt lesbiska – är oskadliggjorda. Det potentiellt lesbiska eller bisexuella begäret avskrivs som en "fas" för kvinnorna och heteronormativiteten är således återställd.

När det kommer till det manliga queera begäret kommer jag att fokusera på Jack som är omätligt charmig och flörtar med en mängd olika karaktärer: kvinnor som män, aliens som människor. Sexualitet är centralt och Jacks oemotståndlighet genomsyrar hela hans karaktär.⁶ Gestaltningen av Jack som icke-heterosexuell står i kontrast till både genren och rörliga bilder i stort (jfr Barron 2010; Gin 2010; Dyer 2002; Benshoff & Griffin 2004). Han tillåts vara mer än de stereotypa gestaltningar som ofta återfinns i rörliga bilder och han definieras inte enbart av sin sexualitet vilket annars ofta är fallet. Jacks förhållande till maskulinitet bryter dessutom mot den heteronormativa bilden av hur en icke-heterosexuell man uppför sig (Barron 2010:220f; Gin 2010:171). Jack avviker från den heterosexuella matrisen där koherens och kontinuitet mellan kön, genus och sexualitet är centralt (Butler 2007:235f). Detta etableras tidigt i serien när han säger "Still, at least I won't get pregnant. Never doing *that* again".⁷

Att analysera Jack som bisexuell kan utläsas som att han tillskrivs en möjlig subversiv queerhet där man rört sig från dikotomin hetero/homo och inkluderar en mer flytande sexualitet. Det kan å andra sidan även utläsas i motsatt riktning. Pullen menar exempelvis att benämningen av Jack som bisexuell kan fungera som ett redskap för att dölja homosexuell identitet och att det "reveals strategies of compliance to heteronormativity" (Pullen 2010:135f). Att utläsa bisexualitet på detta vis gör oss påmind om två saker relevanta för artikeln. För det första, att kategorin bisexuell kan vara potentiellt fruktbar för uppluckring av dikotomin hetero/homo. Men, och för det andra, att utläsa Jacks karaktär i relation till heteronormativitet som Pullen gör pekar på det som jag vill diskutera i artikeln. Det vill säga,

att de analyskategorier (t.ex. bisexuell) Pullen använder sig av kan vara otillräckliga då de ignorerar komplexiteten i karaktären genom fokuseringen på dessa kategorier, vilket leder till att han ser gestaltningen av Jack som heteronormativ. Att istället göra sig fri från kategorierna möjliggör en analys som på ett mer tillfredsställande sätt kan förstå karaktären utifrån sin queerhet snarare än sin homosexualitet, då det inte är självklart att en HBT-karaktär gör en tv-serie eller text queer liksom en serie eller text utan HBT-karaktärer kan vara queer (Pearson 2008:16).⁸

(Om)kategoriseringar

I min analys ovan utgick jag ifrån de kvinnliga/manliga queera begären samt det bisexuella temat. Redan här har jag stött på problem då mina utgångspunkter var kategoriseringar utifrån kön, genus och sexualitet. Först gör jag uppdelningar mellan ”det kvinnliga” och ”det manliga”, vilket utgår ifrån att det finns en skillnad och föreslår ett dikotomt förhållande. Eftersom det är de enda tillgängliga kategorierna befäster det idén om en binär uppdelning där det bara finns två kön att välja mellan: kvinna eller man. Min andra utgångspunkt, bisexualitet, gör samma sak, även bisexuell förutsätter två kön. Som jag ser det så är det potentiellt problematiskt att använda kategorier som bisexualitet som utgångspunkt för analysen både utifrån det teoretiska perspektivet och utifrån mitt material.

När det kommer till det teoretiska perspektivet resonerar jag som följer. Kategorin bisexuell förutsätter att innehavaren av sexualiteten är en kvinna eller en man eftersom definitionen utgår ifrån en binär könsuppfattning. Att jag kan utgå ifrån att Jack är bisexuell är för att *han* har relationer med eller begär honom *och* henne. Redan här har jag blivit tvungen att kategorisera karaktärerna utifrån deras kön, det vill säga, som *kvinnor* eller *män*. Den slutsatsen drar jag av hur karaktärernas handlingar avkodas, deras utseende, vem som spelar rollen etc. då de inte explicit uttrycker vilket kön de identifierar sig som. Jack avkodas som bisexuell för att han förstås som en man som begär män och kvinnor. Även uppdelningen mellan heterosexuell och homosexuell bygger på en binär könsstruktur vilket i sin tur blir extra tydligt i benämningen *bisexuell*. Resultatet blir att den tillsynes oskyldiga, till och med potentiellt queera, kategorin bisexualitet framstår som problematisk ur ett queerperspektiv. Här fastslås både den binära könsuppdelningen och kategorier så som homosexuell/heterosexuell/bisexuell.

Problemet med kategorier är även tätt sammankopplat med mitt material. Vad fyller den typen av analys för funktion då den värld som karaktärerna befinner sig i är en annan än den som analysmetoden förutsätter? Inom science fiction-genren presenteras ofta alternativa tid/rum som är möjliga att förstå på andra sätt än genom våra koncept och kategoriseringar, exempelvis när det kommer till sexualitet och

genus. Det som blir materialspecifikt är att det i *Torchwood* öppnas upp möjligheter för utommänskliga, utomrumsliga och utomtidsliga begär, som kan synliggöra de begränsningar som finns i att enbart dela upp begär utefter kön. Att Jack inte tycks göra urskiljningar utefter kategorin kön föreslår att definitioner som bisexuell, homosexuell, heterosexuell blir otillräckliga. Needham skriver: "His character brushes against definitions of queer sexuality in that he resists any sort of classification based on sexual orientation" (Needham 2009:153). Jag anser att jag genom att analysera serien utifrån homo-/hetero-/bisexuell omöjligt kan komma åt komplexiteten i karaktärerna. Att Jack skulle vara bisexuell presenterar ingen förklaringsmodell för hans sexualitet då den vare sig karaktäriseras eller begränsas av kön som urskiljningskriterium vilket är en förutsättning för begreppet bisexualitet. Sherry Gin uttrycker det väl: "Should we analyze the sexuality within the constraints of 21st century society? Or should we analyze it within the constraints of Jack's society?" (Gin 2010:171).

Men, hur ska jag då gå vidare? Jag måste hitta ett sätt att komma bort från genus- och sexualitetskategorier, en annan analysmetod som tar det teoretiska perspektivet och materialets genus- och sexualitetsdiskurs i beaktande. I *lambda nordicas* temanummer om queer metodologi ifrågasätter författarna i vilken grad olika metoder är kompatibla med queerteori och de förstår queer metodologi som empiriskt baserade metoder och frågor som alla syftar till att granska heteronormativitet (Ambjörnsson, Laskar & Steorn 2010:10f.). Förhållningssättet till metod som presenteras, det vill säga, anläggandet av en flexibilitet i metoden baserad på den specifika empirin är vad jag i nästkommande analys försöker göra. Jag vill pröva en analysmetod som utgår ifrån det empiriska materialet i kombination med analysens teoretiska utgångspunkter.

I sin diskussion kring masskultur och queer föreslår Alexander Doty att nya queera utrymmen uppdragas när någon istället för att bara använda sig av specifika identitetskategorier kopplade till sexualitet (så som homosexuell, heterosexuell eller bisexuell) för att beskriva masskultur förstår att texter är mer sexuellt föränderliga än någon kategori kan förmedla (Doty 1993:xviif). Jag vill därför experimentera med ett alternativ som i detta fall utgår ifrån tid och rum, dimensioner som är ytterst centrala i serien och även kan relateras till den sexualitets- och genusdiskurs som återfinns i serien. Kanske kan denna ingång visa sig vara ett fruktbart sätt att närma sig serien och dess queerhet, utan att utgå ifrån identitetskategorier kopplade till genus och sexualitet? Även denna gång kommer jag att göra en queer läsning med utgångspunkt i några av karaktärerna och hur de blir gestaltade inom seriens narrativ i relation till heteronormativitet.

Del 2: Tid och rum som alternativa analysredskap

Torchwoods förhållande till tid och rum är ständigt flytande och fragmentarisk tid används i större utsträckning än linjär tid. Att *Torchwood* är just en tv-serie blir också viktigt då tv:n är ett medium som har en stark koppling till temporalitet (Needham 2009:144). Needham argumenterar för att undersöka televisionens temporala erfarenheter som ett viktigt utrymme för queerhet; inte bara undersöka representationer av icke-heterosexualitet utan även effekten av tid. "In other words, queerness unfolds and is fashioned through television in what can be understood as time imagined queerly" (Needham, 2009:157).

Även inom queerteori återfinns tid och rum som en variabel. Queer tid kan förstås som tid som inte inrättar sig i ett heteronormativt mönster där det är möjligt att producera alternativ temporalitet genom att bryta med livserfarenhetsmarkörer så som födelse, giftemål, reproduktion och död (Halberstam 2005:2). Halberstam (2005) menar att vår syn på tid (och rum) är intimt förenad med heteronormativitet. Tid och rum kan därmed fungera som ett användbart analysredskap utan att i första hand utgå ifrån binära genus- eller sexualitetskategorier.

Jack kan förstås som bortom den heteronormativa förståelseram utifrån vilken han analyserades i Del 1, bortom den heterosexuella matrisen. Kopplingen mellan kön, genus och begär blir synlig som en konstruktion genom vilket människor begränsar sig själva. Jack är en karaktär som inte hör till denna tid, han kan inte dö och han är född i framtiden. Det faktum att Jack är född i en annan tid, i en framtid där förståelseramarna för sexualitet och genus skiljer sig från den samtida, vill jag mena är centralt. I det första avsnittet av *Doctor Who* där Jack framträder för första gången förklarar The Doctor (Christopher Eccleston) för sin kompanjon Rose (Billie Piper):

The Doctor: "Relax, he's a 51st century guy, he's just a bit more flexible when it comes to 'dancing'"

Rose: "How flexible?"

The Doctor: "By his time you lot have spread out across half the galaxy"

Rose: "Meaning?"

The Doctor: "So many species, so little time".⁹

Här aktiveras föreställningen om framtiden och genus och sexualitet som historisk, kulturell och social konstruktion i ett försök av seriens skapare att synliggöra dessa frågor genom Jack som karaktär. Att analysera Jack utifrån kategoriseringar relaterade till vår "nutida" förståelseram riskerar att missa viktiga aspekter och förlora i komplexitet. Jacks queerhet ligger lika mycket i hans sexuella och romantiska aktiviteter som i hans relation

till tid och rum. Hans karaktär kan ses som ett uttryck för queer tid. Han kommer från en annan tid, han lever sitt liv utefter icke-heteronormativa mönster och han är odödlig. Odödligheten tillåter honom att dö men inte förbli död, han har rest genom tiden, han har levt flera liv (varav vissa genom en heteronormativ temporalitet). Den fragmentariska tiden och Jacks relation till tid och rum möjliggör och skapar utrymme för queerhet i serien.¹⁰ Jacks odödlighet är även en intressant kommentar på ett återkommande tema kring queer representation i film och tv; han kan omöjligt bli dödad i sista minuten för att återupprätta heteronormen (Pullen 2010:148f). Han fortsätter att resa sig och vägrar således att återställa heteronormativiteten. Vad som är intressant att notera är det faktum att detta inte gäller för de övriga karaktärerna som har sin hemvist i "nutiden", Jacks särställning i relation till tid och rum kan förstås som ett sätt att kontrastera honom mot de andra, eller mot den tid och rum han befinner sig i nu. Det tydligaste exemplet är Ianto (Gareth David-Lloyd) som dör i slutet av säsong 3 vilket nära sammanfaller med det ögonblick Jack och Ianto blivit ett par. Jacks motstånd till den heteronormativa ordningen innefattar inte ett skydd mot förlusten av kärlek som gör att han istället blir indirekt påverkad av "nutidens" diskurs. Jacks immunitet tycks inte inkludera de karaktärer som tillhör "nutiden", det tydliggör uppdelningen i tid, där Jack, tagen ur sin kontext, måste mediera mellan "sin" tid och "nutiden".

I *Torchwood* framställs kön som urskiljningsmetod för begär å ena sidan som en förlegad mänsklig konstruktion, å andra sidan som smärtsamt närvarande. Vilket kan ses som nära sammankopplat med rumslighet. Gwen är förlovad med Ryhs (Kai Owen) och lever såvitt vi vet ett strikt heterosexuellt liv innan hon blir rekryterad till *Torchwood*. Deras relation är en centralpunkt genom serien (Dunn 2010:205). Det är ett liv hon uppmanas att hålla fast vid, att bibehålla det vardagliga, "det normala". Jack säger: "Do one thing for me, don't let the job consume you. You have a life, perspective, we need that. [...] Go home Gwen Cooper, eat lasagna, kiss your boyfriend, be normal – for me".¹¹ Uppmanandet ställer de två sätten att leva i kontrast till varandra, det "normala" livet och livet i *Torchwood*. I serien konstrueras således en spatial uppdelning mellan den "normala" världen och *Torchwood*.

Oppositionen mellan kärnfamiljen och det queera och dess relation till temporalitet kan definieras genom att ha eller inte ha en framtid (Needham, 2009:150). Genom seriens gång blir denna opposition tydlig, då det inte är många i *Torchwood* som tillåts en framtid.¹² Gwen och Rhys däremot symboliserar framtiden i relation till reproduktion. Att Gwen får reda på att hon är gravid i säsong 3 sammanfaller med att Jack upptäcker en bomb som placerats i hans mage och som snart därefter spränger *Torchwood*-hub, förstärker ytterligare oppositionen mellan olika typer av temporaliteter.

Torchwood symboliserar här det övernaturliga, det mystiska, det som är dolt. Gwen tvingas mediera mellan de båda världarna: den ofarliga, öppna mänskliga världen och dess farliga, dolda baksida där varken tid eller rum är konstant och där aliens och andra varelser rör sig i skuggorna. Då serien konstant behandlar frågor om sexualitet och genus så skulle dessa världar kunna utläsas som normativt respektive queert rum/tid vilket förstärks av det faktum att ingen av medlemmarna i Torchwood är strikt heterosexuella. Uppdelning mellan de två världarna drar snart Gwen bort från den trygga heteronormativiteten då hon på sin första dag möter alien-kvinnan med vilken hon upplever ett queert ögonblick som kommenteras utifrån hennes position som utomstående, fortfarande tillhörande den normativa världen.

Slutdiskussion

Jag har velat undersöka problemet med sexualitets- och genuskategori- seringar som analysredskap och föreslå en analysmetod som i hög grad utgår från såväl teorin som materialet. Jag poängterar att min lösning inte på något sätt är allmängiltig, då den baserats på mitt material och teori, vilket gör att andra material och andra teorier kan komma att kräva andra lösningar. Trots att även ett material som är välförankrat i "vår verklighet" kan få problem med genus- och sexualitetskategorier så tänker jag mig att den genre som jag arbetar med öppnar upp för nya frågor kring dessa kategorier som historiskt, kulturellt och socialt konstruerade. Att dessa kategorier samtidigt kan begränsa mig i min analys och riskera att osynliggöra de variabler som framkommer i och med genrens paradoxala relation till "vår verklighet" ser jag som en anledning så god som någon att reflektera över dessa frågor. Genom att arbeta reflexivt med min egen analysmetod och experimentera med ett alternativ har jag velat problematisera bruket av genus- och sexualitetskategorier och föreslå en alternativ analysmetod som balanserar mellan teorin och materialet och låter dem tillsammans styra över metoden.

Frågan blir dock, vilka kategoriseringar är det möjligt att frigöra sig från och vad får det för konsekvenser? Ansatsen är inte att blunda för kategorier utan att problematisera de kategoriseringar som en analys kan använda sig av. Faktum kvarstår att även tid och rum är en typ av kategorisering. Det uppstår dock fler frågor, så som om det alls är möjligt att exponera skillnader och likheter i gestaltningen av "kvinnor" och "män" eller de maktordningar som hör därtill, utan att cementera desamma? En lösning skulle kunna vara att med en viss medvetenhet behålla kategorierna och tänka i termer av "strategisk essentialism" (Ambjörnsson 2006:199) – en lösning som dock inte är utan problem då man ständigt riskerar att (re)producera just det som man vill kritisera, trots sin egen medvetenhet.

Det som också blir tydligt för mig är hur problemet inte är avgränsat till antingen teori eller material, utan existerar på flera nivåer. Den första nivån är den queerteoretiska som ur en teoretisk synvinkel försöker förstå och tackla kategoriseringarna. Den andra är materialet där seriens skapare vill berätta en berättelse som bland annat ifrågasätter samma kategoriseringar. Slutligen vill jag i min kombination av teorin och materialet försöka hitta eller åtminstone fundera över en fungerande och tillfredställande väg att gå.

Då kategorierna ställer till problem inom alla dessa nivåer vill jag istället för att föreslå en lösning förespråka en flexibel metod som utgår ifrån det material som undersöks i det specifika fallet, samtidigt som de konsekvenser som metodredskapen (i det här fallet tid och rum som analytiska redskap) medför för det teoretiska perspektivet hålls i åtanke. Skulle analysen ändå falla i egen fälla och behöva revideras om och om igen – så får jag precis som Jack resa mig från de döda och göra ett nytt försök.

Fotnoter

- 1 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 2 "Day One" (2006).
- 2 När jag refererar till science fictiongenren i artikeln så syftar jag enbart på science fictionfilm och tv.
- 3 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 7 "Greeks Bearing Gifts" (2006).
- 4 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 2 "Day One" (2006).
- 5 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 7 "Greeks Bearing Gifts" (2006).
- 6 Åtminstone i de första två säsongerna av serien vilka är huvudfokus i artikeln.
- 7 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 1 "Everything Changes" (2006).
- 8 HBT är en akronym för homosexuell, bisexuell och transperson.
- 9 *Doctor Who*, säsong 1, avsnitt 10 "The Doctor Dances" (2005).
- 10 I likhet med hur Needham (2009) beskriver episoden "Captain Jack Harkness", s. 153f.
- 11 *Torchwood*, säsong 1, avsnitt 2 "Everything Changes" (2006).
- 12 I första avsnittet dör Suzie (Indira Varma), och vid slutet av säsong 3 är det enbart Gwen och Jack som lever.

Referenser

- Ambjörnsson, Fanny, 2006. *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Ambjörnsson, Fanny, Laskar, Pia & Steorn, Patrik, 2010. Introduction. *lambda nordica: Queera metodologier*, nr.3-4.
- Barron, Lee, 2010. Out in space: Masculinity, sexuality and the science fiction heroics of Captain Jack. I: Ireland, Andrew (red) *Illuminating Torchwood. Essays on narrative, character and sexuality in the BBC series*. Jefferson N.C.: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Benshoff, Harry & Griffin, Sean (red), 2004. *Queer cinema the film reader*. New York: Routledge.
- Butler, Judith, 2005. Imitation och genusmyteri. I: Rosenberg, Tiina (red) *Könet brinner! Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Butler, Judith, 2007. *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.
- Doty, Alexander, 1993. *Making things perfectly queer. Interpreting mass culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Dunn, Carrie, 2010. No consent necessary: A feminist perspective on non-consensual penetration. I: Ireland, Andrew (red) *Illuminating Torchwood. Essays on narrative, character and sexuality in the BBC series*. Jefferson N.C.: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Dyer, Richard, 2002. *The matter of images. Essays on representation*. London: Routledge.
- Gin, Sherry, 2010. Sexual relations and sexual identity issues: Brave new worlds or more of the old one? I: Ireland, Andrew (red) *Illuminating Torchwood. Essays on narrative, character and sexuality in the BBC series*. Jefferson N.C.: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Halberstam, Judith, 2005. *In a queer time and place. Transgender bodies and subcultural lives*. New York: New York University Press.
- Hollinger, Veronica, 1999. (Re)reading queerly: Science fiction, feminism, and the defamiliarization of gender. *Science Fiction Studies*, Vol. 26. No. 1, 23-40.
- Needham, Gary, 2009. Scheduling normativity. Television, the family, and queer temporality I: Davis, Glyn & Needham, Gary (red) *Queer TV. Theories, histories, politics*. London: Routledge.

- Pearson, Wendy, 2008 Alien cryptographies: The view from queer. I: Pearson, Wendy Gay, Hollinger, Veronica & Gordon, Joan (red) *Queer universes. Sexualities in science fiction*. Liverpool: Liverpool University Press.
- Plummer, Ken, 2005. Critical humanism and queer theory. Living with the tensions. I: Denzin, Norman K & Lincoln, Yvonna S (red) *The Sage handbook of qualitative research*, 3rd edition. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Pullen, Christopher, 2010. 'Love the coat': Bisexuality, the female gaze and the romance of sexual politics. I: Ireland, Andrew (red) *Illuminating Torchwood. Essays on narrative, character and sexuality in the BBC series*. Jefferson N.C.: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Rosenberg, Tiina, 2002. *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Sardar, Ziauddin, 2002. Introduction. I: Sardar, Ziauddin & Cubitt, Sean (red) *Aliens R Us. The Other in science fiction cinema*. London: Pluto Press.

Filmförteckning

- Doctor Who* (Russell T. Davies, 2005-)
Torchwood (Russell T. Davies, 2006-)